

Leven en Dood

Een studie over de vele vragen rond het begin en einde van leven

In deze brede studie willen we kijken naar verschillende vragen die allemaal grenzen aan de vraag rond 'leven' – wat is leven, wie beslist daar over en wat leert God ons over hoe we daarmee moeten omgaan? Vragen rond euthanasie, zelf-doding, de technologie om ons in leven te houden, geboortebeperving, abortus, sperma-donoren en proefbuis babies, donor codicil en dergelijke hebben hier allemaal mee te maken. Laten we dus beginnen met een basis kijk op leven en waar leven vandaan komt.

AANDACHT – In deze studie worden meerder bijbelteksten aangehaald. Omdat we de waarheid willen volgen, zoeken we dan ook in het woord van God naar wat Hij ons zegt. In het weergeven van deze teksten, worden vaak alleen die verzen genoemd die direct betrekking hebben op de vraag. Toch is het ons verlangen dat de lezer zowel deze teksten zelf opzoekt en onderzoekt als dat de teksten in verband gelezen worden. Zo begrijpen we veel beter wat gezegd wordt. Tenzij anders vermeld wordt de NBG-1951 vertaling in de aanhalingen gehanteerd.

In **Handelingen 17:22-34** horen we enkele basis gedachten die we ook elders in de bijbel tegenkomen, vanaf het begin tot bij de eerste Christenen. Hier vertelt Paulus een groep Grieken, die antwoorden zoeken op alles en nog wat, waarom ze hun antwoorden bij God kunnen vinden. Hij geeft meteen ook de basis voor onze vragen rond leven en dood.

19 En zij namen hem mede en brachten hem naar de Areopagus en zeiden: Zouden wij ook mogen vernemen, wat dit voor een nieuwe leer is, waarvan gij spreekt? 20 Want gij brengt ons enige vreemde dingen ten gehore; wij wensten dan wel te weten, wat dit zeggen wil. 21 Alle Atheners nu en de vreemdelingen, die zich daar ophielden, hadden voor niets anders tijd over dan om iets nieuws te zeggen of te horen.

*22 En Paulus, voor de Areopagus staande, zeide: Mannen van Athene, ik zie voor mijn ogen, dat gij in elk opzicht buitengewoon ontzag voor godheden hebt; 23 want toen ik door uw stad liep en de voorwerpen uwer verering aanschouwde, heb ik ook een altaar gevonden met het opschrift: Aan een onbekende god. Wat gij dan, zonder het te kennen, vereert, dat verkondig ik u. **24 De God, die de wereld gemaakt heeft en al wat daarin is, die een Heer is van hemel en aarde, woont niet in tempels met handen gemaakt,** 25 en laat Zich ook niet door mensenhanden dienen, alsof Hij nog iets nodig had, daar **Hij zelf aan allen leven en adem en alles geeft. 26 Hij heeft uit één enkele het gehele menselijke geslacht gemaakt om op de ganse oppervlakte der aarde te wonen** en Hij heeft de hun toegemeten tijden en de grenzen van hun woonplaatsen bepaald, **27 opdat zij God zouden zoeken, of zij Hem al tastende vinden mochten, hoewel Hij niet ver is van een ieder van ons.** 28 Want in Hem leven wij, bewegen wij ons en zijn wij, gelijk ook enige van uw dichters hebben gezegd:*

Want wij zijn ook van zijn geslacht.

*29 Daar wij dan van Gods geslacht zijn, moeten wij niet menen, dat de godheid gelijk is aan goud of zilver of steen door menselijke kunstvaardigheid gesneden of bedacht. **30 God dan verkondigt, met voorbijzien van de tijden der onwetendheid, heden aan de mensen, dat zij allen overal tot bekering moeten komen; 31 omdat Hij een dag heeft bepaald, waarop Hij de aardbodem rechtvaardig zal oordelen door een man, die Hij aangewezen heeft, waarvan Hij voor allen het bewijs geleverd heeft door Hem uit de doden op te wekken.** 32 Toen zij nu van een opstanding van doden hoorden, spotten sommigen, maar anderen zeiden: Wij zullen u hierover nog wel eens horen. 33 Aldus vertrok Paulus uit hun midden.*

Hier zien we al de antwoorden op de vragen die belangrijkst zijn bij het beantwoorden van zoveel netelige kwesties rond leven en dood.

Basis gedachten over het leven

1. Van wie hebben we leven?

Zoals we van Paulus in zijn toespraak hierboven kunnen lezen: **God is de bron van het leven.** Hij is Schepper en wij, mensen, zijn de schepping.

Genesis 2:7 - we zien dat Adam een levend wezen werd wanneer God hem de levensadem in blies.

7 toen formeerde de HERE God de mens van stof uit de aardbodem en blies de levensadem in zijn neus; alzo werd de mens tot een levend wezen.

Genesis 9:5-6 – God eist het leven van ons, ons leven is niet van ons maar van Hem.

5 En waarlijk, Ik zal uw eigen bloed eisen; van al het gedierte zal Ik het eisen en van de mensen onderling zal Ik het leven des mensen eisen. 6 Wie des mensen bloed vergiet, diens bloed zal door de mens vergoten worden, want naar het beeld Gods heeft Hij de mens gemaakt.

Leven en Dood

Een studie over de vele vragen rond het begin en einde van leven

Lucas 12:15 – Jezus maakt duidelijk dat het leven niet tot ons bezit hoort, het is van God.

15 Hij zeide tot hen: Ziet toe, dat gij u wacht voor alle hebzucht, want ook als iemand overvloed heeft, behoort zijn leven niet tot zijn bezit.

Johannes 1:1-3 – Het woord heeft alles geschapen dat geschapen is.

1 In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God. 2 Dit was in den beginne bij God. 3 Alle dingen zijn door het Woord geworden en zonder dit is geen ding geworden, dat geworden is.

Romeinen 1:24-25 – Wij zijn de schepping, niet de Schepper.

24 Daarom heeft God hen in hun hartstochten overgegeven aan onreinheid, zodat bij hen het lichaam onteerd wordt. 25 Zij immers hadden de waarheid Gods vervangen door de leugen en het schepsel vereerd en gediend boven de Schepper, die te prijzen is tot in eeuwigheid. Amen.

Kolossenzen 1:16-17 – In Jezus zijn alle dingen geschapen en alles heeft zijn bestaan in hem.

16 want in Hem zijn alle dingen geschapen, die in de hemelen en die op de aarde zijn, de zichtbare en de onzichtbare, hetzij tronen, hetzij heerschappijen, hetzij overheden, hetzij machten; alle dingen zijn door Hem en tot Hem geschapen; 17 en Hij is vóór alles en alle dingen hebben hun bestaan in Hem;

Wij zijn geschapen. God heeft ons gemaakt. We zijn niet van onszelf.

2. Waarvoor is het leven? Waarom zijn we hier?

In de tekst hierboven van Handelingen lezen we dat we op aarde geplaatst werden om God te zoeken. Wij horen met God te zijn. We zijn gemaakt om met Hem te zijn, ook hier op aarde.

Matteüs 16:25-26 – Wat baat het een mens om alleen leven te hebben. We hebben een ziel die meer wil.

25 Want ieder, die zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen; maar ieder, die zijn leven verloren heeft om Mijnen wil, die zal het vinden. 26 Want wat zou het een mens baten, als hij de gehele wereld won, maar schade leed aan zijn ziel? Of wat zal een mens geven in ruil voor zijn leven?

Johannes 15:13 – Jezus zegt dat er geen grotere liefde is dan je leven te geven voor je vrienden

13 Niemand heeft grotere liefde, dan dat hij zijn leven inzet voor zijn vrienden.

1 Kor. 15:45-50 – wij zijn van de aarde (stoffelijk) maar we zullen hemels zijn. Daartoe zijn we ook gemaakt.

Is er een natuurlijk lichaam, dan bestaat er ook een geestelijk lichaam. 45 Aldus staat er ook geschreven: de eerste mens, Adam, werd een levende ziel; de laatste Adam een levendmakende geest. 46 Doch het geestelijke komt niet eerst, maar het natuurlijke, en daarna het geestelijke. 47 De eerste mens is uit de aarde, stoffelijk, de tweede mens is uit de hemel. 48 Gelijk de stoffelijke is, zijn ook de stoffelijken, en zoals de hemelse is, zijn ook de hemelsen. 49 En gelijk wij het beeld van de stoffelijke gedragen hebben, zo zullen wij het beeld van de hemelse dragen. 50 Dit spreek ik evenwel uit, broeders: vlees en bloed kunnen het Koninkrijk Gods niet beërven en het vergankelijke beërft de onvergankelijkheid niet.

Galaten 2:20 – We leven voor Christus

20 Met Christus ben ik gekruisigd, en toch leef ik, (dat is), niet meer mijn ik, maar Christus leeft in mij. En voor zover ik nu (nog) in het vlees leef, leef ik door het geloof in de Zoon van God, die mij heeft liefgehad en Zich voor mij heeft overgegeven.

Titus 2:11-14 – we zijn gemaakt en gered om godvruchtig in deze wereld te leven

11 Want de genade Gods is verschenen, heilbrengend voor alle mensen, 12 om ons op te voeden, zodat wij, de goddeloosheid en wereldse begeerten verzakende, bezadigd, rechtvaardig en godvruchtig in deze wereld leven, 13 verwachtende de zalige hoop en de verschijning der heerlijkheid van onze grote God en Heiland, Christus Jezus, 14 die Zich voor ons heeft gegeven om ons vrij te maken van alle ongerechtigheid, en voor Zich te reinigen een eigen volk, volijverig in goede werken.

We zijn geschapen met een **doel**. We horen bij God te zijn en zijn niet alleen van de aarde. We zijn ook ziel en hebben een eeuwige toekomst.

3. Aan wie hebben we verantwoording af te leggen?

In Handelingen hierboven horen we Paulus de Grieken zeggen dat er een dag komt waarop God de wereld rechtvaardig zal oordelen.

Job 12:10 – de ziel en geest van ieder sterveling is in de hand van God.

10 in wiens hand de ziel is van al wat leeft en de geest van ieder sterveling?

Leven en Dood

Een studie over de vele vragen rond het begin en einde van leven

Matteüs 6:25 – Jezus maakt duidelijk dat het leven meer is dan wat we zien in deze wereld

25 Daarom zeg Ik u: Weest niet bezorgd over uw leven, wat gij zult eten [of drinken], of over uw lichaam, waarmee gij het zult kleden. Is het leven niet meer dan het voedsel en het lichaam meer dan de kleding?

Romeinen 2:9-10 – wat we doen heeft gevolgen

9 Verdrukking en benauwdheid (zal komen) over ieder levend mens, die het kwade bewerkt, eerst de Jood en ook de Griek; 10 maar heerlijkheid, eer en vrede over ieder, die het goede werkt, eerst de Jood en ook de Griek.

Romeinen 14:8-9 – of we leven of sterven, we zijn van de Heer

8 want als wij leven, het is voor de Here, en als wij sterven, het is voor de Here. Hetzij wij dan leven, hetzij wij sterven, wij zijn des Heren. 9 Want hiertoe is Christus gestorven en levend geworden, opdat Hij èn over doden èn over levenden heerschappij voeren zou.

1 Petrus 4:3-5 – God zal oordelen naar wat we gedaan hebben

3 Want er is tijd genoeg voorbijgegaan met het volbrengen van de wil der heidenen, toen gij wandeldet in allerlei losbandigheid, begeerten, dronkenschap, brassen, drinken en onzedelijke afgoderij. 4 Daarom bevreemdt het hen, dat gij u niet met hen stort in diezelfde poel van liederlijkheid, en zij belasteren u; 5 maar zij zullen daarvan rekenschap moeten geven aan Hem, die gereed staat om levenden en doden te oordelen.

1 Johannes 2:15-17 – Wat in de wereld is blijft niet. Heb de wereld dus niet lief.

15 Hebt de wereld niet lief en hetgeen in de wereld is. Indien iemand de wereld liefheeft, de liefde des Vaders is niet in hem. 16 Want al wat in de wereld is: de begeerte des vlezes, de begeerte der ogen en een hovaardig leven, is niet uit de Vader, maar uit de wereld. 17 En de wereld gaat voorbij en haar begeren, maar wie de wil van God doet, blijft tot in eeuwigheid.

Als God ons gemaakt heeft, dan hebben wij verantwoording aan Hem af te leggen. Dan moeten we luisteren naar wat Hij zegt en wat Hij wil in plaats van wat anderen willen.

4. Van wie is ons leven en ons lichaam?

Zoals we al hierboven hebben gezien is ons leven van God. Hij heeft ons ook geschapen, dus is ons lichaam ook van Hem. Hoe gebruiken we ons lichaam?

Psalm 139:13-16 – Ons lichaam wordt geformeerd, en God kent ons al

13 Want Gij hebt mijn nieren gevormd, mij in de schoot van mijn moeder gegeven.

14 Ik loof U, omdat ik gans wonderbaar ben voorbereid, wonderbaar zijn uw werken; mijn ziel weet dat zeer wel. 15 Mijn gebeente was voor U niet verholen, toen ik in het verborgene gemaakt werd,

gewrocht in de diepten van het aardrijk; 16 uw ogen zagen mijn vormeloos begin; in uw boek waren zij alle opgeschreven, de dagen, die geformeerd zouden worden, toen nog geen daarvan bestond.

Prediker 12:1-7 – Wij sterven allemaal, zijn van stof, maar ons geest is van God (zie ook 3:20)

7 en het stof wederkeert tot de aarde, zoals het geweest is, en de geest wederkeert tot God, die hem geschonken heeft.

3:20 alles gaat naar één plaats, alles is geworden uit stof, en alles keert weder tot stof.

Lucas 12:4-5 – we moeten niet vrezen voor hen die het lichaam pijn kunnen geven, maar voor ons ziel

4 Ik zeg u, mijn vrienden, vreest hen niet, die het lichaam doden en daarna niets meer kunnen doen.

5 Ik zal u tonen, wie gij vrezen moet. Vreest Hem, die, nadat Hij gedood heeft, macht heeft om in de hel te werpen. Voorwaar, Ik zeg u, vreest Hem!

Romeinen 6:13 – stel uw lichamen ten dienst van God

13 en stelt uw leden niet langer als wapenen der ongerechtigheid ten dienste van de zonde, maar stelt u ten dienste van God, als mensen, die dood zijn geweest, maar thans leven, en stelt uw leden als wapenen der gerechtigheid ten dienste van God.

1 Korinthiërs 6:12-14 – het lichaam is voor de Here

12 Alles is mij geoorloofd, maar niet alles is nuttig. Alles is mij geoorloofd, maar ik zal mij door niets laten knechten. 13 Het voedsel is voor de maag en de maag voor het voedsel, en God zal zowel het een als het ander teniet doen. Maar het lichaam is niet voor de hoererij, doch voor de Here, en de Here voor het lichaam. 14 God heeft niet alleen de Here opgewekt, maar zal ook ons opwekken door zijn kracht.

2 Korinthiërs 5:10 – wij willen onze lichamen voor God gebruiken

10 Want wij moeten allen voor de rechterstoel van Christus openbaar worden, opdat een ieder wegdrage wat hij in zijn lichaam verricht heeft, naardat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad.

1 Tessaloniërs 5:23 – wij zijn geest, lichaam en ziel en horen helemaal bij God

Leven en Dood

Een studie over de vele vragen rond het begin en einde van leven

23 En Hij, de God des vredes, heilige u geheel en al, en geheel uw geest, ziel en lichaam moge bij de komst van onze Here Jezus Christus blijken in allen dele onberispelijk bewaard te zijn.

Ons lichaam is dus niet van ons, noch van anderen om ons heen. Ons lichaam is ons gegeven om God te dienen en komt Hem ook toe.

5. Wanneer begint leven?

Alles dat leeft komt van God. Wanneer 'leeft' iets? We hebben al gezien in Genesis 2 dat God het levensadem in de mens blies – dan werd hij een levend wezen. Wat zien we nog meer?

Genesis 25:22 – Jakob en Esau 'stieten in haar binnenste' – ze leefden al in de baarmoeder

22 En de kinderen stieten in haar binnenste tegen elkander. ...

Job 10:18-19 – Job vraagt waarom hij niet steirf in de moederschoot. Dit betekent dat hij toen al leefde.

18 Maar waarom deedt Gij mij uit de moederschoot voortkomen, gaf ik de geest niet, eer een oog mij zag? 19 Ik zou dan zijn, alsof ik niet geweest ware; van de moederschoot zou ik grafwaarts zijn gedragen.

Ps. 139:13-16 – God zag mij in de moederschoot en heeft mijn nieren geformeerd

13 Want Gij hebt mijn nieren gevormd, mij in de schoot van mijn moeder gegeven.

14 Ik loof U, omdat ik gans wonderbaar ben voorbereid, wonderbaar zijn uw werken; mijn ziel weet dat zeer wel. 15 Mijn gebeente was voor U niet verholen, toen ik in het verborgene gemaakt werd, gewrocht in de diepten van het aardrijk; 16 uw ogen zagen mijn vormeloos begin; in uw boek waren zij alle opgeschreven, de dagen, die geformeerd zouden worden, toen nog geen daarvan bestond.

Lucas 1:41 – het kind Johannes 'sprong op' in Elisabet toen Maria met Jezus in de buik op bezoek kwam

41 En toen Elisabet de groet van Maria hoorde, geschiedde het, dat het kind opsprong in haar schoot ...

Leven is al aanwezig als iets groeit. Een mens begint te groeien vanaf het moment van bevruchting. Dit zou dus het begin van leven zijn.

6. Wanneer is het leven beëindigd?

Het leven eindigt wanneer we 'levensadem' niet meer hebben. In verschillende teksten wordt gezegd dat men 'gaf de geest'.

Genesis 25:8; 35:29; 49:33 – Abraham, Isaak en Jakob, elk op hun tijd, 'gaf de geest en stierf'

25:8 En Abraham gaf de geest en stierf in hoge ouderdom ... 35:29 En Isaak gaf de geest en stierf ... 49: 33 Toen Jakob geëindigd had zijn zonen bevelen te geven, trok hij zijn voeten terug op het bed en gaf de geest

Job 10:18-19 – Zoals we al gezien hebben, zelfs in de moederschoot kan iemand de geest geven.

18 Maar waarom deedt Gij mij uit de moederschoot voortkomen, gaf ik de geest niet, eer een oog mij zag? 19 Ik zou dan zijn, alsof ik niet geweest ware; van de moederschoot zou ik grafwaarts zijn gedragen.

Matteüs 27:50; Marcus 15:37; Lucas 23:46; Johannes 19:30 – Jezus gaf de geest, hij stierf

50 Jezus riep wederom met luider stem en gaf de geest.

Mc. 15:37 En Jezus slaakte een luide kreet en gaf de geest.

Lc. 23:46 En Jezus riep met luider stem: Vader, in uw handen beveel Ik mijn geest. En toen Hij dat gezegd had, gaf Hij de geest.

Joh. 19:30 Toen Jezus dan de zure wijn genomen had, zeide Hij: Het is volbracht! En Hij boog het hoofd en gaf de geest.

Maar zelfs in het begin moest men begrijpen wat met sterven bedoelt werd.

Genesis 2:17; 3:3-4 – Adam en Eva moesten niet van de boom eten of ze zouden sterven. Satan verteld hen dat ze niet zullen sterven.

17 maar van de boom der kennis van goed en kwaad, daarvan zult gij niet eten, want ten dage, dat gij daarvan eet, zult gij voorzeker sterven. ... 3:3 maar van de vrucht van de boom, die in het midden van de hof staat, heeft God gezegd: Gij zult daarvan niet eten noch die aanraken; anders zult gij sterven. 4 De slang echter zeide tot de vrouw: Gij zult geenszins sterven ...

Wanneer ze eten, sterven ze niet (meteen) lichamelijk. Hun aardse leven eindigde dus niet. Er is dus een lichamelijk sterven - wanneer het lichaam de geest geeft - en er is een ander soort dood.

Leven en Dood

Een studie over de vele vragen rond het begin en einde van leven

7. Andere vragen

Wat zegt de wetenschap over leven en dood? Hoe werkt het?

Is er een verschil tussen adem, geest, ziel en leven (in de oorspronkelijke talen)?